

ค้า

ศักยภาพการค้าชายแดนไทยกับเมียนมาร์:

กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี

Trade Potentials of Thailand-Myanmar Border: Case of Maesot-Myawaddy Border

- **ฐะปะนี มะลิซ้อน**
- รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา
- อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
- คณะเศรษฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
-
- **Tapanee Malisorn**
- Vice Dean for Student Affairs
- Lecturer, Department of International Trade
- School of Economics
- University of the Thai Chamber of Commerce
- E-mail: tapanee.mal@gmail.com

บทคัดย่อ

ชายแดนไทย-เมียนมาร์ (แม่สอด-เมียวดี) เป็นพื้นที่การค้าที่สำคัญซึ่งทำให้ไทยเกินดุลการค้ามาโดยตลอด หลังจากที่เมียนมาร์เปิดประเทศและปฏิรูปประเทศใหม่ ย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงมีการศึกษาถึงศักยภาพการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ (แม่สอด-เมียวดี) เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ไทยมีศักยภาพทางการค้าสูงและมีความได้เปรียบเหนือประเทศคู่แข่งอื่น ด้วยเหตุผล 4 ประการหลัก ๆ คือ ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ มีแบบแผนการค้าที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน อุปสงค์การนำเข้าของเมียนมาร์ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีโอกาสที่จะเพิ่มสูงขึ้น และมีปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญคือปัญหาชนกลุ่มน้อย หน่วยงานความมั่นคงและภัยธรรมชาติ รวมถึงการเปิดประเทศและปฏิรูปประเทศของเมียนมาร์

ซึ่งสร้างทั้งโอกาสและการแข่งขันทางการค้าที่มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย จนอาจส่งผลให้ไทยต้องสูญเสียความได้เปรียบและส่วนแบ่งตลาดทางการค้า ดังนั้น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงควรกำหนดแนวทางการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ให้ชัดเจน เพื่อสร้างฐานการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ให้มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถขยายขอบเขตการค้าของไทยไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่น ๆ ต่อไปอีกในอนาคต

คำสำคัญ: ศักยภาพการค้าชายแดน แม่สอด-เมียวดี

Abstract

The trade border between Thailand and Myanmar through Maesot-Myawaddy is a significant area. This brings Thailand a trade surplus. After Myanmar opened up and reformed its country, there have been effects on the trade in this area. Therefore, the study on trade potentials of Thailand-Myanmar border through Maesot-Myawaddy is conducted in order to be prepared to deal with future changes. The results indicate that Thailand has a high trade potential and has greater advantages over its competitors. That is, Thailand has four advantages which are geographical location, mutually beneficial trading patterns, continuous and increasing import demands of Myanmar, and a few specific local factors conducive to international trade. However, there are some important risk factors affecting trade in the area which are minority populations, security organizations, natural disasters, and most importantly the impact of Myanmar's competitiveness in trade channels due to its open economy and political reforms. This may result in Thailand losing its advantage and market share. It is recommended that both governmental and private sectors should clearly determine appropriate development schemes to facilitate and increase the efficiency of trade mechanisms in the area, laying a strong foundation for long-term sustainable trade, not just in the area but extending to other AEC members as well as to any other countries in the future.

Keywords: Trade Potential of Border Area, Maesot-Myawaddy

บทนำ

การค้าชายแดนของไทยกับเมียนมาร์ มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ด้วยสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีแนวชายแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาวถึง 2,401 กิโลเมตรและเชื่อมต่อกับจังหวัดชายแดนของไทย 10 จังหวัด จากข้อมูลสถิติการค้าปี 2556 (เดือนกันยายน) พบว่า จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนที่ทำให้ไทยได้ดุลการค้ากับเมียนมาร์มากที่สุด ในขณะที่การค้าชายแดนด้านจังหวัดกาญจนบุรีกลับขาดดุลการค้าอันเนื่องมาจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติที่มีมูลค่าสูงนั่นเอง (กรมการค้าต่างประเทศ, 2556: 4) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดตากเปรียบเสมือนประตูการค้าชายแดนที่สำคัญของไทย โดยมีอำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ชายแดนที่เชื่อมต่อกับจังหวัดเมียวดี รัฐกะเหรี่ยงของเมียนมาร์

นับตั้งแต่เมียนมาร์เริ่มเปิดประเทศ ได้มีการปฏิรูปประเทศใหม่ในหลาย ๆ มิติทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อนำพาประเทศให้เจริญเติบโตและเป็นที่ยอมรับในเวทีโลก การปฏิรูปดังกล่าวส่งผลให้เมียนมาร์มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทุกปี ดังจะเห็นได้จากการคาดการณ์เศรษฐกิจของเมียนมาร์โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ว่าในปี 2556 จะขยายตัวถึง 6.8% ต่อปี และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 6.9% ต่อปีในปี 2557 ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเมียนมาร์กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นดาวรุ่งทางเศรษฐกิจที่ทุกประเทศล้วนให้ความสนใจและต้องการเข้ามาดำเนินธุรกรรมการค้าการลงทุนอย่างมากอยู่ขณะนี้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ดังนั้น การศึกษาถึงศักยภาพการค้าชายแดนไทยกับ

เมียนมาร์ในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดีจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไปพร้อมกับเมียนมาร์และประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของอาเซียนอย่างมั่นคง

เส้นทางการค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดี: เส้นทางการค้าแห่งอนาคต

เส้นทางการค้าชายแดนของไทยจะผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ของเมียนมาร์ ที่เป็นทั้งพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยหลาย ๆ กลุ่มซึ่งเป็นเขตปกครองตนเอง และพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเมียนมาร์ โดยมีเมืองสำคัญหลัก ๆ ที่เป็นแหล่งกระจายสินค้าชายแดนคือ เมียวดีและผาอัน (รัฐกะเหรี่ยง) เมาะละหม่าง (รัฐมอญ) พะโค (เขตพะโค) และกรุงย่างกุ้ง (เขตย่างกุ้ง) เพื่อส่งต่อไปยังเมืองต่าง ๆ ของเมียนมาร์ สำหรับพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี ปัจจุบันมีช่องทางการค้าสำคัญอยู่ที่สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวรและอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของด่านศุลกากรแม่สอด นอกจากนี้ ยังมีช่องทางธรรมชาติที่ได้รับอนุญาตจากศุลกากรตามมาตรา 5 ทวิ และมีคลังสินค้าชั่วคราวของเอกชนซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงอีก 23 ท่าข้ามเพื่อรองรับกับการขยายตัวทางการค้าที่เติบโตมากขึ้น สำหรับการค้าผ่านแดนของไทยที่ผ่านเมียนมาร์เพื่อส่งต่อไปยังประเทศที่สาม (อาทิ อินเดีย บังกลาเทศ และจีน) นั้น ยังไม่มีการทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการ ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่องการคมนาคมขนส่งของเมียนมาร์ที่ยังไม่ได้มาตรฐานและไม่เชื่อมโยงกับโครงข่ายถนนของประเทศเพื่อนบ้านมากนัก ทำให้การดำเนินการค้าผ่านแดนในพื้นที่นี้จึงไม่สะดวกเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม เมียนมาร์กำลังพยายามพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ผนวกกับการพัฒนาเส้นทางการขนส่ง

สินค้าของไทยกับเมียนมา เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง การขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) โดยเฉพาะ โครงการพัฒนาแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการขยายตัวทางการค้า ดังนั้น จึงอาจถือได้ว่าเส้นทางการค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดี จะเป็นเส้นทางการค้าแห่งอนาคตของไทยที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

แม่สอด-เมียวดี: เมืองคู่แฝดที่ต้องเชื่อมโยง เศรษฐกิจการค้าการลงทุนไปด้วยกัน

แม่สอด-เมียวดี เป็นเมืองการค้าชายแดนในฐานะของเมืองคู่แฝด (Sister City) ที่ภาครัฐของทั้งสองประเทศพยายามสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมุ่งส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น โดยนอกจากแผนการสร้างเชื่อมโยงทางด้าน การขนส่งและระบบโลจิสติกส์แล้ว ยังมีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าการลงทุนระหว่างกันอีกด้วย

ในส่วนของพื้นที่เมียวดีซึ่งถือเป็นเมืองชายแดนภาคตะวันออกของเมียนมา และเป็นจุดผ่านแดนถาวร (เมียนมา-ไทย) ที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด ภายหลังการเปิดประเทศของเมียนมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการเปิดเสรีทางการค้าและจัดตั้งเขตเศรษฐกิจการค้า ดังนั้น จึงได้มีการจัดตั้งเขตการค้าชายแดนเมียวดี (Myawaddy Border Trade Zone) ขึ้นมา ซึ่งแบ่งออกเป็นเขตการค้า เขตปลอดภาษี และนิคมอุตสาหกรรม โดยมีพื้นที่สำหรับรองรับการพัฒนา 2,529 ไร่ ประกอบด้วย ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop

Service) คลังสินค้า เขตอุตสาหกรรม ศูนย์แสดงสินค้า ตลาดกลางสัตว์น้ำ ตลาดกลางสินค้าเกษตร อาคารพาณิชย์และที่อยู่อาศัย (หอการค้าจังหวัดตาก, 2556) โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการไปแล้วกว่า 70% ซึ่งหากโครงการเสร็จสิ้นและเปิดดำเนินการ ก็จะทำให้เศรษฐกิจของเมียวดีขยายตัวอย่างแน่นอน สำหรับพื้นที่อำเภอแม่สอดของไทย รัฐบาลก็มีแผนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดขึ้นเช่นกัน แต่ปัจจุบันโครงการดังกล่าวยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก อย่างไรก็ตาม ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่สำคัญ อาทิ หอการค้าจังหวัดตากและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ต่างสนับสนุนและเร่งผลักดันให้เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

พื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศ ไม่เพียงมีความเหมาะสมที่จะเป็นฐานการค้าชายแดนแต่ยังสามารถเป็นฐานการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นได้อีกด้วย เนื่องจากทั้งสองพื้นที่มีความพร้อมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ไทยมีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร เทคโนโลยี และวิทยาการต่าง ๆ ในขณะที่เมียนมามีความได้เปรียบทางด้านแรงงานและวัตถุดิบ ซึ่งหากมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนร่วมกัน การเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนก็จะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

การเคลื่อนย้ายแรงงานนำมาซึ่งโอกาสทางการค้า

สิ่งหนึ่งที่เมียนมามีความพร้อม ก็คือ แรงงาน จากข้อมูลของ The Central Intelligence Agency (CIA) ระบุว่าเมียนมามีจำนวนแรงงานมากถึง 33.41 ล้านคน (ปี 2555) ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 19 ของ

โลก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะฝีมือ แต่มีความขยันและอดทนสูง จึงพร้อมที่จะฝึกฝนและรับการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ

สำหรับการเข้ามาของแรงงานชาวเมียนมาร์ในไทย หนึ่งในเส้นทางสำคัญคือที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเพื่อกระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ แต่ที่มีการกระจุกตัวมากที่สุดคือจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นจังหวัดที่เน้นธุรกิจการประมงและต้องการแรงงานจำนวนมาก แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มีการรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และได้รับการขนานนามว่า “มหาชัยนิเวศน์” หรือ “เมียนมาร์ทาวน์” ในปี 2558 ที่ทั้งสองประเทศจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หากข้อตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราบุคคลสัญชาติประเทศสมาชิกอาเซียน มีผลบังคับใช้ การเคลื่อนย้ายแรงงานของไทยและเมียนมาร์ก็ย่อมเพิ่มสูงขึ้น และเป็นที่มาของการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าจ้างแรงงานจะเป็นมูลเหตุสำคัญที่ดึงดูดแรงงานชาวเมียนมาร์เข้ามายังไทย แต่ปัจจุบันเมียนมาร์ได้มีการปฏิรูปกฎหมายแรงงานฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และมุ่งเน้นการให้สิทธิเสรีภาพของแรงงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้สหภาพยุโรปพิจารณาคืนสิทธิพิเศษทางศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ให้แก่เมียนมาร์ในปี 2556 นี้ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2556: 5) ประกอบกับประเทศมีการพัฒนามากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ในอนาคตการกลับคืนสู่บ้านของแรงงานเหล่านี้ย่อมมีอยู่มาก ดังนั้นแม้ว่าในมิติการค้า การเคลื่อนย้ายแรงงานจะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าและกระตุ้นการค้าชายแดนให้ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น แต่ในมิติของการลงทุนอาจจะกลายเป็นทั้ง

วิกฤติและโอกาสของตลาดแรงงานทั้งสองประเทศก็ได้

สินค้าขั้นปฐม: ขุมทรัพย์ที่รอการแบ่งปัน

เป็นที่ทราบกันว่าเมียนมาร์มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายมหาศาล อันเป็นแหล่งวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์ แต่ยังคงขาดการพัฒนาและยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ อาทิ ป่าไม้ แร่ธาตุ (ถ่านหิน ทองแดง ตะกั่ว เหล็ก) อัญมณี (หยก ทับทิม ไข่มุก) น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ และสัตว์น้ำ (กุ้ง ปลาหมึก ปลาทูน่า ปลาซาร์ดีน) เป็นต้น ขุมทรัพย์ดังกล่าวนี้จะเอื้อประโยชน์ในมิติของการนำเข้าสินค้าขั้นปฐมเพื่อป้อนผู้ผลิตในประเทศของไทย

สำหรับเมืองเมียวดี เป็นพื้นที่ชายแดนซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมและปศุสัตว์ที่สำคัญของเมียนมาร์ อาทิ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว พริก งาม อ้อย ยางพารา ผลไม้ กาแฟ โค และกระบือ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีแหล่งแร่พลวงซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากอีกด้วย ดังนั้น การนำเข้าสินค้าของไทยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าขั้นปฐมที่มาจากเมียวดีและเมืองอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1 ซึ่งแสดงสถิติการนำเข้าสินค้าที่สำคัญ 10 รายการแรกของไทยที่ด่านศุลกากรแม่สอดในปีงบประมาณ 2556 (ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี 2555 - เดือนกันยายน ปี 2556) พบว่า สัดส่วนมากกว่า 80% ของการนำเข้าทั้งหมดเป็นสินค้าขั้นปฐม ซึ่งไทยได้ประโยชน์จากแหล่งวัตถุดิบราคาถูกที่สามารถนำเข้ามาใช้ในประเทศได้ สินค้าขั้นปฐมดังกล่าวจึงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญที่มีส่วนช่วยลดต้นทุนการผลิต ก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด และช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการไทยได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้พื้นที่ชายแดนเมียวดี-แม่สอด ได้เป็นพื้นที่นำร่องระบบการเกษตรแบบมีพันธสัญญา (Contract Farming) ระหว่างไทยกับเมียนมา ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) โดยการเปิดโอกาสให้นักลงทุนไทยได้เข้าไปเพาะปลูกสินค้าเกษตรซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในไทย ดังเช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเขียวผิวมัน อย่างไรก็ตาม การนำเข้าผลผลิตเกษตรที่อยู่ในโครงการนี้มายังไทย พบว่า ยังไม่ได้ตามเป้าหมายและไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อาทิ ด้านพิธีการศุลกากรที่มีกฎระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าที่ยุ่งยาก การขนส่งสินค้าที่ต้องผ่านหน่วยงานหลาย

ฝ่าย โดยผู้ประกอบการไทยต้องขอหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin: C/O) และใบรับรองการตรวจโรคพืช (Phytosanitary Certificate) แต่เนื่องจากผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่มี ความชำนาญด้านการทำพิธีการศุลกากรต่าง ๆ เท่าที่ควร (สุรพล เศรษฐบุตร และ ดุษฎี ณ ลำปาง, 2551: 7) จึงส่งผลให้มีการนำเข้าแบบอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการผ่อนปรนกฎระเบียบ และทำให้ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการสามารถนำเข้าผลเกษตรเข้ามายังไทยได้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก, 2556) ดังนั้น ในอนาคตเมื่อการค้าชายแดน แม่สอด อาจกลายเป็นศูนย์กลางจัดเก็บและกระจายสินค้าเกษตร สินค้าขั้นปฐม และสินค้าขั้นกลางให้กับเมียนมาเพื่อส่งต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ต่อไปได้

ตารางที่ 1 สินค้านำเข้าที่สำคัญของไทยจากเมียนมา ในปีงบประมาณ 2556

ที่	รายการสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (%)	อัตราการขยายตัว (%)
1	ถั่วลิสง (ส่วนมาก AFTA) ¹	909.40	36.23	13,129.53
2	โค-กระบือมีชีวิต	521.80	20.79	70.99
3	เฟอร์นิเจอร์สิ่งประดิษฐ์ทำด้วยไม้	300.37	11.97	0.05
4	พริกแห้ง (บางส่วนใช้สิทธิ AFTA)	196.66	7.83	2,662.78
5	แร่พลวง (บางส่วนเข้าคลังฯ) ²	76.84	3.06	-30.05
6	ถั่วเขียวผิวมัน (AFTA)	63.23	2.52	369.75
7	ปลาเบญจพรรณ (บางส่วน AFTA)	59.21	2.36	99.51
8	เมล็ดงา (เข้าคลังฯ)	57.72	2.30	86.96
9	ปลายข้าว 100% (WTO) ³	35.11	1.40	119.20
10	รถจักรยานสภาพเก่าใช้แล้ว	25.37	1.01	52.69
	อื่น ๆ	264.68	10.54	-18.99
	มูลค่านำเข้ารวม	2,510.39	100	115.93
	มูลค่าการค้ารวม	43,976.12	-	25.18

- หมายเหตุ:** ¹ การนำสินค้าเข้ามาในไทย ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)
- ² การค้าแรพหลวงบางส่วนเป็นการค้าอนุกระบวน เนื่องจากผู้ค้าชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งไม่มีหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ดังนั้น จึงเป็นสินค้าที่มักมีปัญหาลักลอบนำเข้ามายังไทยอย่างผิดกฎหมายและถูกศุลกากรยึดสินค้าเข้าคลังต่อไป
- ³ การนำเข้ามายังไทยตามข้อผูกพันของ WTO สำหรับสินค้าเกษตร 22 รายการ ซึ่งเมียนมาร์ได้ทำข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีกับไทยภายใต้หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (The Most – Favored Nation: MFN) ให้เป็นไปตามหลักของ WTO

ที่มา: ด่านศุลกากรแม่สอด, 2556

โดยภาพรวม แม้ว่าการนำเข้าสินค้าของไทยจะขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็ยังถือว่ามีมูลค่าน้อยมากเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าทั้งหมด กล่าวคือ มีมูลค่าเพียง 2,510 ล้านบาทหรือคิดเป็น 5.71% ของมูลค่าการค้าทั้งหมด ซึ่งย่อมสะท้อนถึงการสูญเสียโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการใช้ประโยชน์จากแหล่งวัตถุดิบเหล่านั้นนั่นเอง

อุปสงค์การนำเข้าสินค้าของเมียนมาร์ยังเปิดรับสินค้าของไทยอย่างต่อเนื่อง

เมียนมาร์และไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้ามาอย่างยาวนาน ในสายตาของชาวเมียนมาร์มีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าไทย ในตำแหน่งสินค้าดีมีคุณภาพ ทำให้สินค้าไทยเป็นที่ยอมรับและได้รับความเชื่อถือไว้วางใจมาโดยตลอด ข้อมูลจาก CIA ได้ประมาณการณจำนวนประชากรของเมียนมาร์ในปี 2555 พบว่า มีมากถึง 54.5 ล้านคน และมีอัตราการเติบโต 1.07% จึงถือได้ว่าเป็นตลาดที่ค่อนข้างใหญ่และยังมีโอกาสเติบโตอีกมาก และเมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15-64 ปี) คิดเป็น 68% ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยทางศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรเลือกซื้อสินค้าของชาวเมียนมาร์ว่าค่อนข้างยึดติดกับตราสินค้าและไม่นิยมที่จะลองสินค้าใหม่ จึงทำให้

สินค้าไทยมีความได้เปรียบกว่าสินค้าจากประเทศอื่นอย่างไรก็ตาม ประชากรวัยแรงงานเป็นวัยที่มีการตอบสนองต่อกลยุทธ์การตลาดได้ชัดเจนกว่าวัยอื่น ๆ สามารถรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว จึงมีความกล้าลองและมีอำนาจในการตัดสินใจซื้ออย่างชัดเจน ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถให้ไทยมีความได้เปรียบเหนือประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ได้นอกจากนี้ วัยแรงงานยังเป็นวัยที่มีกำลังซื้อมากกว่าวัยอื่น ๆ จึงถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ต้องวางแผนการค้าให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพตลาด ซึ่งจากข้อมูลสถิติของ IMF ในปี 2555 ระบุว่าเมียนมาร์มีรายได้ต่อหัวของประชากร (GDP per Capita) อยู่ที่ 849 ดอลลาร์ สหรัฐ ต่อคนต่อปี

เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำของรายได้ประชากรอยู่มาก หรือที่เรียกว่า “รวยกระจุกจนกระจาย” การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายจึงต้องเข้าไปถูกทิศทาง มีความเหมาะสมกับรายได้และวัตถุประสงค์ของการบริโภค โดยเฉพาะในพื้นที่การค้าชายแดนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำหรือมีกำลังซื้อที่ไม่สูงมากนัก ดังนั้นรายได้ส่วนใหญ่จึงถูกนำไปใช้จ่ายซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันเป็นหลัก ประกอบกับเมียนมาร์ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยว

และสถาบันเชิงพานัก การใช้จ่ายในส่วนนี้จึงลดน้อยลงไปด้วย (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย: 2555) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศของเมียนมาร์และการเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ชายแดน ย่อมส่งผลต่อการยกระดับรายได้และมาตรฐานการครองชีพที่สูงมากขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าที่ก้าวขยับขึ้นมาอยู่ในตลาดบนมากยิ่งขึ้น

จากตารางที่ 2 แสดงการส่งออกสินค้าที่สำคัญ 10 รายการแรกของไทยไปยังเมียนมาร์ที่ด่านศุลกากรแม่สอด ในปีงบประมาณ 2556 จะเห็นได้ว่ามีมูลค่าส่งออก 41,465.73 ล้านบาท (ประมาณ 17 เท่าของมูลค่านำเข้า) สินค้าส่งออกมีทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค

ที่จำเป็นซึ่งตอบสนองวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างน้ำมันพืชและผงชูรส สำหรับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ชาวเมียนมาร์มีความต้องการชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เลียนแบบไทยผ่านสื่อต่างๆ จึงส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค ที่มีความต้องการสินค้าสำเร็จรูปที่ทันสมัยและมีความหลากหลายมากขึ้น อาทิ กาแฟ อาหารแปรรูป และเบียร์ เป็นต้น ในขณะที่สินค้าเพื่อความบันเทิงซึ่งเป็นสินค้าตามกระแสนิยมในยุคไอที (โทรทัศน์และโทรศัพท์) ก็ได้รับความนิยมเช่นกัน นอกจากนี้ การที่ชาวเมียนมาร์มีการใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ และเครื่องจักรกลต่างๆ มากขึ้น ย่อมส่งผลให้ความต้องการน้ำมันเบนซินและน้ำมันดีเซลเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 2 สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปยังเมียนมา ในปีงบประมาณ 2556

ที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (%)	อัตราการขยายตัว (%)
1	น้ำมันเบนซิน	2,451.14	5.91	-12.64
2	เบียร์	2,333.65	5.63	6.19
3	น้ำมันดีเซล	1,448.81	3.49	64.08
4	โทรศัพท์พร้อมอุปกรณ์	1,451.95	3.50	438.11
5	ผ้าพิมพ์ฝ้าย	1,345.76	3.25	0.14
6	น้ำมันพืช	1,224.05	2.95	-2.46
7	กาแฟชนิดผงสำเร็จรูป	870.64	2.10	15.10
8	โทรทัศน์	789.73	1.90	-29.81
9	ผงชูรส	762.09	1.84	-15.84
10	อาหารปรุงแต่ง	748.15	1.80	76.41
	อื่น ๆ	28,039.76	67.62	27.44
	มูลค่าส่งออกรวม	41,465.73	100.00	22.07
	มูลค่าการค้ารวม	43,976.12	-	25.18

ที่มา: ด่านศุลกากรแม่สอด, 2556

แม้ว่าพื้นที่ชายแดนเมียนมาจะเป็นตลาดที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก แต่ด้วยการเป็นศูนย์กระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ ทำให้ตลาดการค้าขยายใหญ่ขึ้นในวงกว้าง ประกอบกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมียนมาที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าอุปสงค์การนำเข้าสินค้าของเมียนมาย่อมจะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยนั่นเอง

แบบแผนการค้าชายแดนไทยเมียนมา ในอนาคต

แม้ว่าปัจจุบันการค้าชายแดนไทย-เมียนมาในพื้นที่นี้ จะยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Theory of Comparative Advantage) ที่ทั้งสองประเทศดำเนินการค้าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันก็ตาม และไม่ปรากฏลักษณะแบบแผนการค้าที่เป็นแบบสองทาง คือ มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าประเภทเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า “การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-industry Trade: IIT)” มากนัก (Pugel and Lindert, 2000: 100-102) แต่อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่จะเกิดการเพิ่มขึ้นของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในอนาคต ภายหลังจากมีการเปิดประเทศของเมียนมาด้วยเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ ดังนี้

1. การปฏิรูปประเทศของเมียนมา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ประกอบกับการผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และทิศทางการเมืองที่ดีขึ้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาภาคการผลิตของเมียนมา ทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งอาจเติบโตจนเข้ามาอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันกับไทย และนำไปสู่การเปลี่ยนทิศทางการค้า เช่น จากเดิมที่เคยเป็นผู้นำเข้าสินค้าแล้วกลายมาเป็นผู้ส่งออก

สินค้าประเภทเดียวกันกลับมายังไทยแทน

2. นโยบายการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ด้วยการประกาศกฎหมายส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติฉบับใหม่ (เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2555) เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติให้เข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากนักลงทุนไทยหรือต่างชาติย้ายฐานการผลิตไปยังเมียนมาแล้วมีการส่งสินค้ากลับมายังไทย โอกาสที่จะมีการซื้อขายสินค้าในประเภทเดียวกันก็จะมีสูงเช่นกัน

การเพิ่มขึ้นของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการวางแผนการผลิตและกลยุทธ์การค้า เพื่อให้สินค้าของตนมีลักษณะเฉพาะที่ตนถนัดและมีขนาดการผลิตที่ประหยัดเหนือคู่แข่ง นั่นก็คือ เกิดการประหยัดต่อขนาด เพราะด้วยทางเลือกในการบริโภคที่หลากหลาย การตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคจะไม่ได้จำกัดอยู่ที่ราคาเท่านั้น หากแต่มีความแตกต่างของสินค้ามารวมประกอบในการพิจารณาด้วย

จีน เวียดนาม ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ

ปัจจุบันการค้าชายแดนของไทยในพื้นที่นี้ อยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบอยู่มากโดยเฉพาะในด้านของทำเลที่ตั้ง และสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการค้าและการให้บริการหลังการขาย จนสามารถสร้างความเชื่อมั่นและยึดติดกับสินค้าไทย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการค้าต้องเผชิญกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญคือ จีน ซึ่งมีข้อได้เปรียบทางด้านราคาสินค้าที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้น้อยและเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของเมียนมา จึงสามารถพบเห็นสินค้าจากจีนจำหน่ายอยู่เป็นจำนวนมากหลากหลายรูปแบบ

ปัญหาที่พบ คือ การถูกตัดราคาสินค้าและลอกเลียนแบบสินค้าไทย ที่แม้ว่าจะมีกฎหมายปกป้องลิขสิทธิ์สินค้าแต่ก็ไม่สามารถระงับการใด ๆ ได้มากนักในทางปฏิบัติ

สำหรับสินค้าจากเวียดนามเริ่มบุกเข้ามาเจาะตลาดเวียดนามมากยิ่งขึ้น และได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้บริโภคอยู่พอสมควร แต่ยังคงเป็นตลาดใหม่และไม่เปิดกว้างมากนัก เวียดนามมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะทางที่ไกลและความไม่พร้อมทางด้านคมนาคมขนส่ง จึงทำให้มีต้นทุนการขนส่งที่สูงและทำการตลาดได้ยาก (หอการค้าจังหวัดตาก: 2556)

แม้ว่าไทยจะยังมีข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่ง แต่แรงงานสนับสนุนสำคัญที่ทำให้จีนและเวียดนามสามารถเข้ามาตลาดเวียดนามได้สะดวกมากขึ้น คือ แรงหนุนจากภาครัฐที่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและทำตลาดเชิงรุก ดังนั้น หากไทยไม่มีการปรับตัวทางการค้าให้ทันต่อสถานการณ์ โอกาสที่ไทยจะสูญเสียส่วนแบ่งตลาดในพื้นที่นี้ก็มีอยู่มากเช่นกัน

ปฏิรูปผู้ประกอบการค้าชายแดนให้พร้อมรับ AEC

ผู้ประกอบการค้าชายแดนหรือที่เรียกว่า “พ่อค้าชายแดน” ถือเป็นกลจักรสำคัญในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งแม้ว่าการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่ยังเป็นแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ที่ยังไม่มีการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยมาใช้ในระบบการบริหารจัดการ การค้าจึงอาศัยสายป่านความสัมพันธ์ที่ดีและมีมาอย่างยาวนาน จุดเด่นของผู้ประกอบการไทย คือ มีประสบการณ์และความรับผิดชอบสูง พูดภาษาท้องถิ่นได้ ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารในการซื้อขายได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการไทยบางส่วนยังไม่พร้อมที่จะเป็น

นักการตลาดเชิงรุกมืออาชีพ และยังไม่ปรับตัวไม่ทันกับระบบศุลกากรสมัยใหม่ที่เป็นมาตรฐานสากล ขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำเนินการค้าและไม่มีทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ดีพอ (มูลนิธิ พลสารัมย์ และคณะ, 2555: 4-22)

ปัจจุบันผู้ประกอบการไทยต้องประสบปัญหานานาประการ อาทิ ต้นทุนการค้า ค่าขนส่ง และค่าแรงงานที่ปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าที่รุนแรงมากขึ้น ทั้งจากประเทศคู่แข่งอย่างจีน และเวียดนาม รวมถึงการเข้ามาดำเนินธุรกิจของกลุ่มธุรกิจโมเดิร์นเทรดหรือกลุ่มธุรกิจจากบริษัทระดับโลกหรือบริษัทข้ามชาติในพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งนายประเสริฐ จึงกิจรุ่งโรจน์ เลขาธิการหอการค้าจังหวัดตาก ในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจชายปลีก-ขายส่งสินค้าอุปโภคและบริโภคไปยังเวียดนาม ได้ให้ความเห็นว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้าที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะจากการเปิดประเทศของเวียดนามที่ทำให้บทบาทของพ่อค้าคนกลางที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนลดน้อยลง และผู้ประกอบการควรทำตลาดเชิงรุกมากขึ้น ทั้งในรูปแบบของการเข้าไปลงทุนเอง การร่วมทุนกับชาวเวียดนาม และการร่วมทุนระหว่างสหพหลายเออร์กับเวียดนาม

ที่สำคัญการที่ไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะมีตลาดที่ใหญ่ขึ้นและมีการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น การค้าแบบสมัยใหม่ (Modern Trade) จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการค้า และสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญ อาทิ การใช้ระบบ Bar Code การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารสินค้าคงคลัง รวมไปถึง

ถึงการท่าตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มช่องทางการตลาดให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจจะต้องอาศัยวิทยาการธุรกิจรุ่นใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีการศึกษาในระดับสูงเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้ธุรกิจและพร้อมรับการเปิด AEC

ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดน (แม่สอด-เมียวดี)

การดำเนินการค้าชายแดนในพื้นที่นี้มีมาอย่างยาวนานและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยปัจจัยที่เอื้อประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ไทยและเมียนมาร์มีกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศ คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอริระวัต-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) และโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ซึ่งมุ่งส่งเสริมการขยายตัวทางการค้า การลงทุน เพิ่มโอกาสและสร้างความสามารถในการแข่งขันในเวทีการค้าโลก

2. หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมียนมาร์ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ดี และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับสูง การพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่ของ

ทั้งสองฝ่าย เพื่อกระชับความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนของทั้งสองประเทศ อาทิ การประชุมคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-เมียนมาร์ (Joint Trade Committee: JTC) ในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และระดับรัฐมนตรี ที่มีการเสนอแผนงานความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนปี 2556-2558 เพื่อดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม (กรมการค้าต่างประเทศ, 2556: 5)

3. การดำเนินมาตรการทางการค้าที่ผ่อนคลายนมากขึ้น

ไทยและเมียนมาร์ดำเนินการค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) โดยการลดกำแพงภาษีระหว่างกัน ซึ่งทางไทยอัตราภาษีขาเข้าส่วนใหญ่ได้ลดลงเป็น 0% แล้วสำหรับเมียนมาร์ยังคงเรียกเก็บภาษีขาเข้าซึ่งส่วนใหญ่เก็บในอัตราเดียวคือ 25% และมีสินค้าบางรายการที่เรียกเก็บภาษีในอัตราที่สูง อาทิ สิ่งทอรถยนต์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมียนมาร์ได้พยายามทยอยลดภาษีจนเหลือ 0% ในสินค้าบางรายการให้กับไทย อาทิ เครื่องจักรกลทางการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ เมียนมาร์ยังผ่อนคลายนมาตรการกีดกันการนำเข้าโดยยกเลิกการห้ามนำเข้าสินค้า 15 รายการที่ผ่านทางชายแดน อาทิ พงชูรส อาหารกระป๋อง บะหมี่สำเร็จรูป และผลไม้สด เป็นต้น (กรมการค้าต่างประเทศ, 2556: 5)

4. การพัฒนาด้านพิธีการศุลกากรให้เป็นมาตรฐานสากล

ระบบศุลกากรของไทยมีการพัฒนามาโดยตลอด ซึ่งการให้บริการของด่านศุลกากรแม่สอดนั้นมีศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service:

OSS) มีการนำระบบพิธีการไร้เอกสาร หรือ e-Customs มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ อำนวยความสะดวกในด้านการเปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง (กรณีที่มีผู้ประกอบการร้องขอ) และสนับสนุนการจัดตั้งคลังสินค้า แม้ว่าการดำเนินการจะมีปัญหาอยู่บ้างแต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็ร่วมกันแก้ไขพัฒนา และพัฒนาให้เป็นมาตรฐานสากลยิ่งขึ้น (ฟูสตี พลสาร์มย์ และคณะ, 2555: 4-10) ในขณะที่ทางเมียนมาร์ก็กำลังเร่งพัฒนาระบบศุลกากรเพื่อรองรับกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเช่นกัน

5. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

แม้ว่าผู้บริโภคนิยมเมียนมาร์ส่วนใหญ่จะเป็นชนกลุ่มน้อย ที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่โดยรวมแล้วทั้งสองประเทศมีสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน จึงมีอิทธิพลต่อการบริโภคสินค้าอย่างมาก ประกอบกับการมีพฤติกรรมเลียนแบบในการบริโภคสูง โดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ของไทย ซึ่งผู้บริโภคโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยสามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

6. การมีสายป่านทางธุรกิจที่ยาวนาน

การค้าชายแดนที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้ทั้งผู้ผลิต ผู้ค้า และตัวแทนจำหน่ายของทั้งสองประเทศส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้การค้าชายแดนไทยมีความได้เปรียบกว่าประเทศคู่แข่งอื่น นอกจากนี้ภาคเอกชนก็ได้มีการสร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มเป็นสมาคมที่แข็งแกร่งเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีบทบาทอย่างมากในการแก้ปัญหาทางการค้า และช่วยประสานประโยชน์ให้กับผู้เกี่ยวข้องและ

หน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสมาคมที่สำคัญในเขตชายแดนนี้ คือ หอการค้าจังหวัดตาก (Tak Chamber of Commerce) และหอการค้าชายแดนเมียวดี (Myawaddy Border Trade Chamber of Commerce)

7. มีการใช้ระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิม

การค้าชายแดนส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้ระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า “ระบบโพยก๊วน” ด้วยสกุลเงินบาท ซึ่งบรรดาผู้ประกอบการต่างเห็นว่ามีความสะดวกและคล่องตัว แต่ต้องอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (ฟูสตี พลสาร์มย์ และคณะ, 2555: 4-14) แม้ว่าจะในบริบทของค้าระหว่างประเทศจะมีความอ่อนไหวอย่างมากกับอัตราแลกเปลี่ยนที่ผันผวน แต่สำหรับการค้าชายแดนแล้วกลับพบว่าไม่มีผลกระทบต่อการค้ามากนัก

8. มีแผนการปรับปรุงและพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง

ระบบการคมนาคมขนส่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการค้าชายแดน เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงพื้นที่ชายแดนทั้งสอง คือ เส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) โดยทางไทยได้มีการเสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางสายแม่สอด-เมียวดี-กอกาแรก-เกาะละแหม่ง เพื่อเชื่อมต่อแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกกับกลุ่มประเทศอินโดจีน สำหรับการค้าผ่านแดนของไทยไปยังอินเดียในอนาคตก็สามารถใช้ทางหลวงไตรภาคี อินเดีย - เมียนมาร์ - ไทย (India - Myanmar - Thai Tripartite Highway) โดยเส้นทางผ่าน

เมืองมอเร (อินเดียน)-แม่สอด (ไทย)-พุกาม (เมียนมาร์) (ระยะทาง 3,200 กิโลเมตร) นอกจากนี้ ยังได้มีการเสนอโครงการเพื่อลดปัญหาการขนส่งที่จุดผ่านแดน กล่าวคือ โครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 และเร่งรัดซ่อมแซมสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ แห่งที่ 1 รวมถึงโครงการขยายรันเวย์สนามบินแม่สอด เพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าการลงทุนในอนาคตอีกด้วย สำหรับทางเมียนมาร์ก็มีแผนขยายเส้นทาง การค้าในประเทศให้กว้างขวางออกไปมากขึ้นตามโครงการทางหลวงเอเชีย (Asian Highway: AH1) ที่เริ่มต้นจากเมียวดี-ปายคยี-ย่างกุ้ง-มิจิจิลา-มันตะเลย์-ต้ามู (ระยะทาง 1,650 กิโลเมตร) อีกด้วย ซึ่งหากทุกโครงการที่กล่าวข้างต้นเสร็จสิ้นก็จะช่วยเพิ่มขยายตลาดและเพิ่มพูนมูลค่าการค้าเป็นทวีคูณ

ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ

การค้าชายแดนอาจจะต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงที่สร้างปัญหาและอุปสรรคทางการค้า ซึ่งในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ คือ

1. ปัญหาชนกลุ่มน้อย การสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลเมียนมาร์ในพื้นที่ชายแดน เป็นเหตุการณ์เสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งย่อมเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าและอาจส่งผลให้ต้องปิดด่านการค้าชายแดนไป ดังนั้น การค้าชายแดนจึงต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความสงบทางการเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม ในปี 2555 รัฐบาลเมียนมาร์ได้มีการเจรจาสันติภาพกับรัฐกะเหรี่ยง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอิสระ (Karen National Union: KNU) และกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงกลุ่มย่อย (Karen National Liberation Army: KNLA) จึงน่าจะช่วยลดความเสี่ยงและเป็นสัญญาณที่ดีแก่การค้าชายแดนของไทยในพื้นที่นี้

2. หน่วยงานความมั่นคงของทั้งสองฝ่าย การดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ชายแดนของทั้งสองประเทศ จะมีหน่วยงานด้านความมั่นคงหรือกองกำลังทหารเข้ามาทำหน้าที่ ซึ่งในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยมักพบปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น หน่วยงานด้านความมั่นคงจึงมีความเข้มงวดในการตรวจสอบสินค้าและจับกุม จนอาจกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าต่อกลุ่มผู้ค้าสินค้าอย่างถูกกฎหมาย ที่ไม่สามารถดำเนินการค้าอย่างคล่องตัวและรวดเร็วได้

3. ภัยธรรมชาติ พื้นที่แม่สอด-เมียวดีมักประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้ง ทำให้สินค้าและทรัพย์สินเสียหาย ตลอดจนการขนส่งไม่สามารถกระทำได้โดยสะดวก จนบางครั้งการค้าอาจต้องหยุดชะงักไปชั่วคราว

สรุปผล

จากการศึกษาศักยภาพการค้าชายแดนไทย-เมียนมาร์ (แม่สอด-เมียวดี) พบว่า มีศักยภาพทางการค้าสูงและมีความได้เปรียบเหนือประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ด้วยเหตุผล 4 ประการหลัก ๆ ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ด้วยพื้นที่ที่ติดต่อกัน มีเส้นทางการคมนาคมที่เชื่อมติดต่อกันและสามารถเชื่อมโยงสู่ประเทศอื่น ๆ ได้ภายใต้แผนการพัฒนาเส้นทางต่าง ๆ ทั้งที่กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง และที่กำลังจะเริ่มโครงการ รวมทั้งมีแผนการพัฒนาพื้นที่ชายแดนทั้งสอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการค้าและอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างกันมากยิ่งขึ้น
2. การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างกัน อยู่ภายใต้ความพร้อมที่สร้างความได้เปรียบของ

แต่ละประเทศอย่างชัดเจน กล่าวคือ เมียนมาร์มีความพร้อมในทรัพยากรที่ตอบสนองต่อภาคการผลิตของไทยได้ สำหรับไทยซึ่งมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและมีการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมากกว่าจึงสามารถตอบสนองความต้องการสินค้าของเมียนมาร์ที่ยังขาดแคลนอยู่มาก ดังนั้น แบบแผนการค้าของเมียนมาร์จึงมุ่งเน้นส่งออกสินค้าปฐมภูมิเป็นหลัก ในขณะที่ไทยมุ่งเน้นส่งออกสินค้าขั้นสุดท้ายเป็นหลัก แบบแผนการค้าของทั้งสองประเทศจึงเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3. อุปสงค์การนำเข้าของเมียนมาร์ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีโอกาสที่จะเพิ่มสูงขึ้น ด้วยตัวแปรสำคัญ คือ ความนิยมในสินค้าไทย นอกจากนี้จำนวนประชากร และรายได้ของชาวเมียนมาร์ รวมถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมียนมาร์ที่เพิ่มสูงขึ้นย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการสินค้ามากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

4. มีปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ ได้แก่ การมีกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีมาตรการทางการค้าที่ผ่อนคลายเป็นมากขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่เหมาะสมกับพื้นที่และมีสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

การค้าชายแดนไทยและเมียนมาร์ ยังมีโอกาสเพิ่มมูลค่าทางการค้าระหว่างกันและขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอีกมากในอนาคต นอกจากนี้ การค้ายังสามารถขยายขอบเขตไปในประเทศที่สาม อาทิ อินเดีย บังคลาเทศและจีน รวมถึงประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่น ๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่นี้คือปัญหาชนกลุ่มน้อย หน่วยงานความมั่นคงและภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อการค้า

ที่สำคัญการเปิดประเทศและปฏิรูปประเทศของเมียนมาร์ในหลาย ๆ มิติ ย่อมนำมาซึ่งโอกาสและการแข่งขันทางการค้าที่มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเมียนมาร์อาจเข้ามาเป็นคู่แข่งทางการค้าของไทยก็ได้ในอนาคต และส่งผลให้ไทยต้องสูญเสียความได้เปรียบและส่วนแบ่งตลาดทางการค้าไป

ข้อเสนอแนะ

การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการเป็นกลจักรสำคัญที่จะช่วยเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจการค้า การลงทุนระหว่างประเทศและภูมิภาค ท่ามกลางสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมศักยภาพการค้าชายแดนให้แข็งแกร่งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ดังนั้น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงควรกำหนดแนวทางการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ให้ชัดเจน อันจะนำมาซึ่งฐานการค้าชายแดนที่มั่นคงและยั่งยืน โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาข้างต้นมีดังนี้

1. การคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะทางบกเป็นหัวใจสำคัญของการค้าชายแดน เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้า แรงงานและทุน ดำเนินได้โดยสะดวก ดังนั้น ภาครัฐจึงควรเร่งรัดการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบคมนาคมขนส่ง ตลอดทั้งมีการเพิ่มเส้นทางการค้าเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น และประสานความร่วมมือกับเมียนมาร์ในการเชื่อมโยงระบบคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ระหว่างกันให้เป็นรูปธรรม

2. การพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้ครอบคลุมและรองรับการค้าในอนาคต โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและความแข็งแกร่งของชุมชน ซึ่งใน

ส่วนของไทยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจแม่สอดมีความล่าช้าอย่างมาก ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญและขับเคลื่อนโครงการโดยเร็วเพื่อให้สอดรับกับเขตการค้าชายแดนเมียวดี นอกจากนี้ ภาครัฐของทั้งสองประเทศควรมีการประสานความร่วมมือและกำหนดแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน ในลักษณะที่เชื่อมโยงการค้าการลงทุนของทั้งสองประเทศไปพร้อม ๆ กันโดยกำหนดอุตสาหกรรมหรือสินค้าเป้าหมาย และสร้างพันธมิตรทางการค้าแบบครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ โดยพิจารณาจากความพร้อมและความได้เปรียบของแต่ละพื้นที่

3. การเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ สามารถพิจารณาได้ 2 ด้าน คือ ด้านอุปสงค์ ซึ่งผู้บริโภคในพื้นที่นี้มีความแตกต่างของตลาดบนและล่างอย่างชัดเจน การแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ อาทิ จีน ในตลาดล่างอาจจะทำได้ไม่มากนัก ในขณะที่ตลาดบนของผู้มีรายได้สูง จะมีความต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยมากยิ่งขึ้นและแสวงหาสินค้าที่มีความหลากหลาย ดังนั้น จึงต้องมีการวิจัยและพัฒนาสินค้าการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้า สำหรับด้านอุปทานการผลิตสินค้าที่หลากหลายจะต้องสมดุลกับความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ควรเน้นการผลิตตามคำสั่งซื้อและเกิดการประหยัดต่อขนาด เพื่อบริหารต้นทุนให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเน้นการผลิตและจำหน่ายในปริมาณมาก นอกจากนี้ การประสานความร่วมมือและสร้างพันธมิตรของกลุ่มการค้าตั้งแต่ผู้ผลิต พ่อค้าชายแดนและตัวแทนจำหน่ายในต่างประเทศจะต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน

4. ภาครัฐและเอกชนของทั้งสองประเทศสานความสัมพันธ์ที่ดีแก่กันมากยิ่งขึ้น สนับสนุนการดำเนินงานของกรอบความร่วมมือต่าง ๆ และจัดหา

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีประสิทธิภาพและครบวงจร

5. ประเด็นความมั่นคงมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการค้าชายแดนทั้งสองพื้นที่ ซึ่งแต่ละฝ่ายก็กระทำตามกรอบภาระหน้าที่ของตน อย่างไรก็ตาม ภาครัฐของทั้งสองประเทศควรมีการปรับแผนปฏิบัติการให้การค้ามีความคล่องตัวมากขึ้น และสอดคล้องกับสถานการณ์การค้าที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในขณะนี้

6. การเพิ่มศักยภาพพ่อค้าชายแดนไทยให้มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มทักษะความสามารถหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านภาษา ด้านพิธีการศุลกากร การบริหารจัดการที่ทันสมัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ และทำการตลาดเชิงรุกมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัทธ์ พิศาลวานิช คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ และ ดร. ผุสดี พลสารัมย์ รองอธิการบดีฝ่ายการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่สนับสนุนการจัดทำบทความวิชาการชิ้นนี้ รวมถึงแรงใจจากคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยทุกท่าน และขอขอบคุณผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหอการค้าจังหวัดตาก และด้านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตากที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

Board of Investment of Thailand. 2013. **Handbook for Doing Business in Myanmar**. Bangkok: The Board of Investment of Thailand. (in Thai).

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. 2556.

คู่มือการประกอบธุรกิจ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

Export-Import Bank of Thailand. 2012. **Modern Trade-an Important Channel for Consumer Products in Myanmar** [Online]. Available: <http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/40782.pdf> (in Thai).

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 2555. **ธุรกิจค้าปลีก ช่องทางสำคัญในการเจาะตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคในพม่า** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/40782.pdf>

Export-Import Bank of Thailand. 2013a. **EU Restore Most Favored Nation to Myanmar** [Online]. Available: <http://www.exim.go.th/NewsInfo/th/popup/popUpDetail> (in Thai).

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 2556 ก. **EU คืนสิทธิพิเศษทางการค้าให้แก่พม่า** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.exim.go.th/NewsInfo/th/popup/popUpDetail>

Export-Import Bank of Thailand. 2013b. **The New Economic Border along Thailand and Myanmar: Mae Sot - Myawaddy** [Online]. Available: <http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/41901.pdf> (in Thai).

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 2556 ข. **แม่สอด-เมียวดี พื้นที่เศรษฐกิจใหม่ชายแดนไทย-พม่า** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก:

<http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/41901.pdf>

Information Border Trade in Myanmar [Online]. 2013. Available: <https://www.commerce.gov.mm>

Information Country Profile in Myanmar [Online]. 2013. Available: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>

Information the Myawaddy Industrial Zone [Online]. 2013. Available: <http://www.gunhongmyanmar.com/assets/les/reports/Myawaddy>

International Monetary Fund. 2012a. **International Financial Statistics** [Online]. Available: <http://www.imf.org/external/data.htm>

International Monetary Fund. 2012b. **World Economic Outlook** [Online]. Available: <http://www.imf.org/external/country/MMR/>

Kasikorn Research Center. 2011. **The Main Factors that Thai SMEs Should Know before Trading with AEC: Consumer Behavior in ASEAN** [Online]. Available: <http://www.ksmecare.com> (in Thai).

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2554. **พฤติกรรมผู้บริโภคในอาเซียน ตัวแปรสำคัญที่ SMEs ไทยควรรู้ก่อนก้าวสู่ AEC** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.ksmecare.com>

Maesot Customs House. 2013. **Statistical Report on Border Trade of Mae Sot**

- Border for Fiscal Year 2013** [Online]. Available: <http://www.danmaesot.com> (in Thai).
- ด้านศุลกากรแม่สอด. 2556. **สถิติการค้าชายแดน ด้านศุลกากรแม่สอด ปีงบประมาณ 2556** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.danmaesot.com>
- Polsaram, Pussadee, et al. 2012. **West-Bound Land-Linked International Trade**. Bangkok: International Institute for Trade and Development. (in Thai).
- ผู้สดี พลสารัมย์ และคณะ. 2555. **การค้าระหว่างประเทศทางบกด้านตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา.
- Pugel, Thomas A., and Lindert, Peter H. 2000. **International Economics**. 11th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Sreshthaputra, Suraphol, and Na Lampang, Dussadee. 2008. **Contract Farming in Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS): A Case Study in Tak Province**. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai).
- สุรพล เศรษฐบุตร และ ดุษฎี ณ ลำปาง. 2551. **ระบบการเกษตรแบบมีพันธสัญญาในกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ACMECS): กรณีศึกษาจังหวัดตาก**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Tak Chamber of Commerce. 2013. **Market Access for Vietnamese Product in Myanmar** [Online]. Available: <http://www.takchamber.com/index> (in Thai).
- หอการค้าจังหวัดตาก. 2556. **การเข้าถึงตลาดพม่าของสินค้าเวียดนาม** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.takchamber.com/index>
- Tak Provincial Commercial Office. 2013. **Knowledge Management for Border Trade** [Online]. Available: <http://www.tak.go.th/km/datawww/webnew/k/manamane.doc> (in Thai)
- สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดตาก. 2556. **การจัดการองค์ความรู้ด้านการค้าชายแดน** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.tak.go.th/km/datawww/webnew/k/manamane.doc>
- Thailand. Department of Foreign Trade. 2013. **The Statistics on Cross-Border Trade in Thailand 2010-2013** [Online]. Available: <http://bts.dft.go.th/btsc/index.php/overview> (in Thai).
- กรมการค้าต่างประเทศ. 2556. **สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย ปี 2553-2556** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://bts.dft.go.th/btsc/index.php/overview>

Ms. Tapanee Malisorn obtained a Master Degree in Economics in the field of Agricultural Economics from Kasetsart University. She is currently working as the Vice Dean for Student Affairs at School of Economics, University of the Thai Chamber of Commerce and as a lecturer teaching International Trade Environment and International Trade Economics Theory in the Department of International Trade. Her latest research presented to International Institute for Trade and Development (ITD) is “West-bound Land-linked International Trade”.